

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit tusarniummut akissuteqaataat: Uunga siunnersuut ”Naligiissitaaneq assigiinngisitsinnginnissarlu pillugit Inatsisartut inatsisaat”

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit Inatsisartut inatsisissaattut Naligiissitaaneq assigiinngisitsinnginnissarlu pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummut tusarniut ulloq 26. maj 2023 tiguaat.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit tusarniummut oqaaseqaateqarnissamik periarfissinneqaramik qutsaviginnipput.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit juunip 9-ani 2023-imi naapinnerminni kingullermi Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut pillugu naligiissitaaneq pingaartillugu oqallipput, matuma kinguliani siunnersuisoqatigiit oqaaseqaataat atuarneqarsinnaapput.

Nassuiaatit nalinginnaasut

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit inatsisissatut siunnersuut annertuumik tapersorsorpaat. Taamatuttaaq ullumikkut naligiissitaaneq pillugu inatsit atuuttoq assigiinngisitsinermik akiuniarnissamik ilaneqassammat isumalluarfigaat pitsaanerusutullu isigalugu.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit angutit arnallu akunnerminni naligiissitaanerisa pitsaanerulernissaanik ilassutitut allannguuteqartoqarnissaa amigaatigaat. Tamatuma itisilerlugu nassuiaatigineqarnera matuma kinguliani ilanngunneqarpoq.

Aalajangersakkanut ataasiakkaanut oqaaseqaatit:

§ 1. Inatsimmi siunertaavoq, assigiinngisitsinernik akiuniarnissaq aammalu suaassuseq, naartuneq, erninermi sulinngiffeqarneq, kinguaassiutitigut sammivik, suaassutsini kinaassuseqarneq, suaassutsimik takutitsineq, suaassutsit ilisarnaataat, kingoqqiffik, ammip qalipaataa, inuiaqatigiinni, inooqatigiinnermi imaluunniit inuianni pinngorfik, innarluuteqarneq, ukiut, politikikkut isiginnittaaseq, upperisaq imaluunniit upperisaqarneq apeqqutaatinnagit naligiimmik pisinnaatitaaffeqarnermik periarfissaqarnissamillu qularnaarinissaq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit assigiinngisitsinnginnissaq siunertaralugu ataatsimoorussamik iliuseqartoqartariaqarneranut piffissanngorsoraat.

Assigiinngisitsinissamut pitsaaliuinissamik atorneqarsinnaasunillu sinaakkutaqalernissaq Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit kajumissaarutigaat.

Imaappoq, suaassuseq, atoqateqarnermut tunngasunik paasinnineq, arnaanerup angutaanerulluunniit aamma allatut suaassuseqarnerup immikkoortissinnaanerunik, ammip qalipaataa aallaavigalugu nikassaaneq, sumiuussuseq, inooqataanikkut inissisimaneq, innarluuteqarneq, qassinik ukioqarneq, politikikkut isummertarneq, upperisaq imaluunniit upperisanik assigiinngitsunik paasinnissimaneq kisimik paasiniarneqarsinnaanngorlutik. Aammattaaq Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit matumunnga atatillugu naartusarneq aamma erninermi sulinngiffeqartarneq arnaaneq angutaanerluunniit apeqqutaatillugu suli immikkoortinneqartut iliuseqarfigineqartariaqartutut ilanngullugu tikkuarpaat.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit oqaatigerusuppaat, manna inatsik atuuttoq assigalugu minnerpaaffilikkamik illersuisoqassasoq. Naligiissitaaneq pillugu inatsik atuuttoq § 1 ima allassimasoq:

”Inatsisip siunertarivaa arnat angutillu naligiissitaanerisa siuarsarnissaat, ataatsimoortumillu isumaqatigiinniarnerni pisinnaatitaaffiit assigisaat pitsaanagerusulluunniit anguneqanngiffiini atorneqassalluni.”

§ 3. Inuup inatsit malillugu pisinnaatitaaffini taamaatissinnaanngilai.

Imm. 2. Aalajangersakkat, isumaqatigiissummut uppersarsaatit, isumaqatigiissutit, maleruaqqusat maleruagassallu il.il. inatsimmik unioqqutitsisut, atuuttussaanngillat.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ilanngullugu oqaatigerusuppaat angutinik arnanillu naligiissitaaneq pillugu inatsik maanna atuuttoq imak aalajangersagaqarmat:

§ 25. Inuup inatsisit naapertorlugit pisinnaatitaaffini iperaannarsinnaanngilai.

Imm. 2. Aalajangersakkat inatsimmik eqqortitsinngitsut, imaluunniit inuk inatsisit naapertorlugit pisinnaatitaaffiminik iperaaginnarsimatillugu, ataasiakkaanut

ataatsimoortumilluunniit isumaqatigiissutinut, suliffeqarfiup iluani malittarisassanut kiisalu peqatigiiffiit il.il. malittarisassaannut ilaasut atorsinnaassuseqanngillat.

Siunnersuut nutaaq inatsimmit atuuttumit isumaqatigiissutinik atuuffeqanngitsunik imaqannginneruvoq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit aalajangersakkamut oqaaseqaammi manna aamma maluginiarpaat:

”Aalajangersagaq ataaseq inatsimmut akerliusoq atorsinnaassuseqanngilaq”.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit kaammattuutigaat inatsisip oqaaseqaatini allassimanagera nalilersorneqaqqittariaqartoq pissusissamisoornersoq paasiniallugu, imaluunniit immaqa pitsaanerunnginnersoq inatsik oqaaseqaatillu assigiimmik imaqarnerut paasiniassallugu.

Taamatutaaq kajumissaarutigerusuppaat isumaqatigiissummut inatsisiliornissaq tunngavissaqarnersoq. Maluginiakattaq ilagaat isumaqatigiissummut inatsik pariaqanngitsumik sinaakkutilik Kalaallit Nunaanni aamma atorneqalersimasoq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ilanngullugu tikkuarumavaat isumaqatigiissutip tamakkiisup immikkut inissinnissanut inatsisissatut siunnersuutip pitsaaqutissai. Sulisitsisoq inatsit malillugu iliuuseqartussaataasooq taamaattoqarpat isumaqatigiissummik atuutinngitsortaanik tikkuasinnaassammat. Taamaattoqartillugu atorfillik inatsisit malillugit suliffimminit soraarnissamut piviusorsiortumik tunngaveqarsinnaasariaqarpoq. Inatsisit malillugit piginnaatitaanngilaq isumaqatigiissullu atorsinnaanaviarani. Sulisoq atorfininnermut isumaqatigiissut atorsinnaassuseqanngitsoq atorlugu atorfinikkaluaruni inatsimmik atorfillit atorsinnaasaannik atuisinnaanermut periarfissaqarnavianninnami.

Atorfinitsitsinissamik ilaannakuusumik imaluunniit tamakkiisumik atorsinnaanngitsumik isumaqatigiissuteqartoqarsimatillugu pitsaanerussagaluarpoq, atorfinittoqartillugu suut minnerpaamik isumaqatigiissutaaneri inissinneqartariaqarmat erseqqissaassuteqarsimanissaq, taamaattoqarpammi atorfinittoq isumaqatigiissuteqarani sulilinnginnissaa anguniarlugu. Sulisitsisummi tamarmik sulianik eqqartuussivikkut suliakkiissuteqarnissaminnut piffissaqanngillat akissaqartitsinatilluunniit.

§ 11. Pisortani namminersortunilu sulisitsisut naligiissitsilernissaq § 4-ami immikkoortut tunngavigalugit assigiinngisitsinissap pinngitsoortinnissaa, suliffeqarfimmik/kattuffimmik iluanni iliuuseqarlutik, siunnerfilimmik pilersaarutaasumillu sulissutigissavaat, aammalu nakkarsaaneq aamma kinguaassiuutitigit innimiilliorneq pinngitsoortinniassallugit. Suliaqarnermi ilaatigut sulisussarsiorneq, aningaasarsianut sulinernullu atugassarititaasut, atorfimmik qaffasinnerusumik inissitsinneqarneq, ineriartornissamut periarfissat aammalu

sulinerup ilaqutariittullu inuunerup ataqatigiissinnissaannut periarfissaqarneq, pineqartunut ilaatinneqarput.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit inussiarnersumik kajumissaarutigissavaat, uani sunarpiaq pineqarnerisul sulisitsisoq ilanngunneqartariaqassasoq, "aammalu sulinerup ilaqutariittullu inuunerup ataqatigiissinnissaannut periarfissaqarneq, pineqartunut ilaatinneqarput".

Oqaaseqaatini tassunga tunngasuni erseqqissumik malittarisassaqaangilaq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ernumassutigaaq, sulisitsisoq sulisussamut taassumalu ilaqutaqarluni atorfeqarlunilu kiffaangissuseqarlunilu inuunerminik aalajangiisinnatitaanermik sulisitsisumit pitsaanngitsumik sunnernerneqarsinnaanera ajoraluartumik periarfissaammat.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit tassunga atatillugu aamma oqaatigiumavaat, nammineq inuunermik ilusilersuisinnaaneq, soorlu inooriaatsimi atukkami qanoq sulitigisinnaaneq, inuunermi nammineq qinikkami sunngiffimmi sammisassanik ilaqutariittullu inuunermik piffissaqarfiginninneq imaluunniit taakkunanga marlunnik ataqatigiisitsilluni inuuneq aamma naligiissitaanerummata.

§ 13. Sulisitsisoq sulinermik inuussutissarsiuteqartumik atorfinitsitsinerup atatillugu imaluunniit atorfinitsitsinerup nalaani naartuneq, meerartaarnissamik pilersaaruteqarneq, erninerup sulinngiffeqarneq, kinguaassiutitigut sammivik, suaassutsini kinaassuseqarneq, suaassutsimik takutitsineq, suaassutsit ilisarnaataat, kingoqqiffik, ammip qalipaataa, inuiaqatigiinni, inooqatigiinnermi imaluunniit inuianni pinngorfik, ukiut, politikikkut isiginnittaaseq, upperisaq imaluunniit upperisaqarneq pillugit paasissutissanik piunasaqaqqusaangilaq, piniaqqusaangilaq imaluunniit tiguseqqusaangilaq atueqqusaananilu.

Imm. 2. Paasissutissat sulinerup imaluunniit inuussutissarsiorerup ingerlannissaanut aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpata, imm. 1-imi inuiaassuseqarneq innarluuteqarnerlu pillugit paasissutissanik piniarnissamut killiliinngilaq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit maluginiagaasa ilagaat, sulisitsisup atorfinittup kinaassusaanut tunngasunik paasissutissanik aallersinnaatitaaneri. Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit aalajangersakkamut tassunga imak oqaasissaqarput:

"Sulisitsisup suliffissarsiortup innarluuteqarneranut tunngasunik paasissutissanik qinnuiginnissinnaaneri pisariaqarfiani pisinnaasarpog. Timikkut, tarnikkut eqqarsartaatsikkullu piginnaasat suliffimmi pisariaqartinneqarneri nalinginnaasumik suliassanik kivitsinissami pitsaasuusariaqartarmata. Aalajangersagaq una sulisitsisup sulisussarsiorerani sulisinnaassutsimik naliliinissaq pingaartillugu atornerarsinnaasariaqarpog. Taamatuttaaq sulisussarsiorerup inuiaassutsip

sumingaanneersuunerullu paasiniarsinnaanerannik piginnaatitaaffeqarneq pingaaruteqarpoq, atorfeqarnermi sullissinermilu oqaatsinik piginnaasaqarneq pisariaqartinneqarsinnaasarmat.”

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit ernumassutigaa, siunnersuutip sumiuussutsimik oqaatsinillu sorlernik atuineramik taputartuussinera. Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit inussiarnersumik eqqaasitsissutigissavaat sumiuussuseq inunnguusaammat oqaatsinilli piginnaaneqarneq oqaatsinik assigiinngitsunik ilinniarnikkut pigiliunneqartarluni.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit isumaqarput, Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut oqaaseqaatillu taamak isikkoqartillugu Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisup akuerissappagu, Naalakkersuisut sumiuussutsip oqaatsinillu atuisinnaanerup immikkoorutaanik paasisimasaqannginnerminnik takutitsinerattut paasineqassasoq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit isumaqarput inuiaassuseq aamma sumiuussuseq pineqartillugu tamatigit mianersorluinnarluni iliuuseqartoqartassasoq. Sulisitsisut sulisussarsiniarnerminni pitsaasumik tunngavissaqarluartumillu aallaaveqarlutik sulisussat kinaassusaannik paasiniaaneq ingerlattassagaat.

Sumingaanneernej aallaavigalugu immikkoortitsisarneq assigiinngisitsinermik kinguneqartarmat.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit sakkortuumik kajumissaarutigaat matumunnga aalajangersagaq tassungalu oqaaseqaatit nalilersorneqaqqittariaqartut.

§ 32. Naalakkersuisut siulersuisunut, sinniisoqarfinnut assigisaannullu ataatsimoorluni aqutsisunut ilaasortanik toqqaasoqartillugu, suaassutsini aappaaniittuni ilaasortaqaq ataaseq annerpaamik ataatsimik amerlanerutillugu toqqaasoqassaaq.

Imm. 2. Naalakkersuisut siulersuisunut, sinniisoqarfinnut imaluunniit assigisaanik ataatsimoorluni aqutsisunut ilaasortat ilaannaannik toqqaallutik pisoqartillugu, Naalakkersuisut imm. 1-imi aalajangersagaq apeqqutaatinnagu, ataatsimoorluni aqutsisuni tamarmiusuni suaassutsit akornanni naligiimmik amerlassusiliisimaneq ersersillugu, ilaasortanik toqqaassapput.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit maluginiarpaat, ullumi naligiissitaaneq pillugu inatsit atuuttoq arnat angutillu naligiissitaanerannik imaqaarnera allannguuteqarpiangitsoq.

Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit inussiarnersumik aningaasaqarnermut naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq kajumissaarpaat, aalajangersagaq pineqartoq siulersuisunut tamaginnut atuutilersinneqartariaqartoq aamma siulersuisut Naalakkersuisunit toqarneqanngikkaluaraangata.

Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiit oqaatigerusuppaat, nunani soorlu Islandimi, Finlandimi Norgemilu siulersuisuni ilaasortat angutit arnallu agguataarnerisa amerlassusaat naligiissitaarneqartartut.

Taakkunanittaaq nunani World Economic Forums sulisut suaassutsinut agguarlugit uuttoarneqarneri nr. 1, 2 aamma 3-p akornanni inissisimasartut. Danmarki sanilliussinermi 29-mi inissisimavoq, taakkualu siulersuisut arnanut angutinullu naligiisillugit agguataarnerisigut inuttalersorneq ajorpaat.

https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiit inussiarnersumik kajumissaarutigissavaat angutit arnallu naligiissitaaneri pillugu inatsit pitsaanerusoq pilerseqqullugu. Suliffeqarfiit namminersorlutik ingerlasut siulersuisui aamma arnanik angutinillu naligiissumik agguataarluarsimasunik ilaasortaqaqarnissai pingaartinneqartariaqarmat.

Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanissamat Siunnersuisoqatigiit sinnerlugit

Britta Keldsen

Siulittaasoq